

**A Szentháromság kérdés a Szentírásban,
valamint a h.n. adventisták történelmében és hittételeiben**

Tartalomjegyzék

Bevezetés

1. A Tanulmányi Bizottsághoz benyújtott anyag tartalmának rövid összegzése
2. Az úttörők által lefektetett „*alappillérek*”, vagy „*régi útjelzők*”
3. A Sola Scriptura elv és az úttörők írásai, nyilatkozatai
4. A Szentírás legfontosabb kijelentései a témát, illetve a vitatott kérdéseket illetően
5. E. G. White legfontosabb kijelentései
6. Az emberi értelem elégtelensége Isten titkai megértését illetően
7. Honnét származtak egyes úttörők nézetei? Milyen Szentháromság-értelmezésekkel viaskodtak?
8. A kérdés fokozatos tisztázása, az 1888-as minneapoliszi konferenciával és E. G. White Jézus élete (Desire of Ages; 1988.) c. könyve kiadásával bezárólag
9. A Szentháromság a klasszikus keresztény hitvallásokban – Egyetérthetünk, vagy szemben kell állnunk ezekkel?
10. Véggövetkeztetések, összegző megjegyzések a tanulmányfüzet egészére vonatkozóan

Bevezetés

A nemzetközi adventmozgalomban, kb. egy évtizede megjelent egy antitrinitárius (Szentháromság tagadó) irányzat, amely az ómega válság egyik fő jelenségének tartja azt, hogy a Szentháromság tana bekerült az adventista hittételek közé annak ellenére, hogy az úttörők még tiltakoztak ellene. Az interneten hozzáférhető (angol nyelvű) tanulmányok Magyarországon is elbizonytalanítottak némelyeket.

Két lefordított tanulmányt juttatott el egy füzetbe foglalva valaki a Tanulmányi Bizottsághoz. A bizottság megvizsgálta ezeket az írásokat, és ennek eredményét teszi közzé e tanulmányban.

Idézzük a szóban forgó tanulmányfüzet bevezető sorait, hogy érzékeltessük, mennyire alkalmas ez az anyag arra, hogy jóhiszemű, mindennek lelkiismeretesen utána járni vágyó, kutató hajlamú testvéreket megzavarjon:

„Ez a könyv az adventista úttörők idézeteiből összeválogatott gyűjtemény, mely a korai adventista egyház egyhangú álláspontját tükrözi. Sokan nincsenek tisztában az adventista úttörők tanításaival. E könyv elolvasása után magad is megérted, hogy miben hittek. Az adventista egyház egésze eltért az Írásokban kijelentett igazságtól, és katolikus tanításokkal cserélte fel azt, hogy így jusson összhangra a hitehagyó protestáns leányegyházakkal. Isten segítsen minket abban, hogy kitartóan tusakodjunk »a hitért, amely egyszer a szenteknek adatott. Mert belopózkodtak valami emberek, akik... az egyedüli Urat, az Istent, és a mi Urunkat, a Jézus Krisztust megtagadják.« (Júdás 4,5) »Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy a Jézus a Krisztus? Ez az antikrisztus, aki tagadja az Atyát és a Fiút.«” (A „Miben hittek az úttörők” c. tanulmány belső borítójáról)

Tanulmányunk nyomán mindenki láthatja majd, hogy mennyire megalapozatlanok, és ugyanakkor milyen megtévesztőek ezek a kijelentések. Magyarországi közösségünk azon az alapon áll, hogy az adventmozgalom laodíceai megromlásával, a jelenlegi válsággal szemben a biblikus tanításokhoz, az adventmozgalom eredeti fundamentumaihoz kell visszatérnünk. Ezért többen úgy érezhették, hogy valami jó dologban foglalatoskodnak, amikor ezzel a témakörrel foglalkoznak. Jó szándékkal kívánták felhívni mozgalmunk figyelmét erre az eddig még helyre nem állított tanításra, legalábbis nekik így tűnt az interneten talált tanulmányok alapján.

Levonhatjuk azt a tanulságot, hogy igen óvatosnak kell lennünk az Interneten megjelenő sokféle anyaggal kapcsolatban. Mindig szem előtt kell tartanunk E. G. White figyelmeztetését: „Gyorsan közeledik az idő, amikor nagy lesz a bizonytalanság és a fejetlenség. Sátán angyalruhába öltözik, hogy ha lehet, tévedésbe ejtse még a választottakat is. Sok isten lesz majd és sok úr. Fújni fog a tanítás mindenféle szele.” (BT. V. köt. 80. o.)

1.

A Tanulmányi Bizottsághoz benyújtott anyag rövid tartalmi összefoglalása

(Lynnford Beachy: Miben hittek az úttörők?

David Clayton: Ki mondja az igazat Istenről? Íme a tények, te döntesz;

Forrás: Smyrna Gospel Ministry, további hivatkozás: Restoration Ministry)

Az első tanulmány abból indul ki, hogy E. G. White ismételtén óvott a régi útjelzők, avagy hitünk oszlopai elmozdításától, és úgyszintén buzdított az úttörők írásainak újbóli kiadására. A XIX. sz-i adventista úttörők írásait tehát újra tanulmányozni kell az ún. Szentháromság kérdésre vonatkozóan, és visszatérni a régi alapokhoz – vonja le a következtetést a tanulmány.

Ezután számos, úttörőktől származó szemelvény következik. Ezekből az is kitűnik, hogy milyen Szentháromság értelmezésekkel vívtak ők harcot. Az úttörők valamennyien vallották Jézus különálló isteni személy voltát, közülük többen azonban ezzel együtt azt is, hogy Jézus nem teremtett ugyan, de született, kezdete volt, és hogy az Atya hozzá képest mégis csak a kiváltképpen való Isten, az abszolút Isten. Ilyen kategorikus kijelentésekkel is találkozhatunk: „Az örökkévaló Fiú gondolata önmagában is ellentmondás... Nem lehet ugyanis egyszerre két Legfelsőbb Uralkodó.” (J.M. Stephenson; 12. o.; Meg kell jegyeznünk itt egyébként, hogy J.M. Stephenson nem sorolható az advent mozgalom úttörői közé. Az 1848-as konferenciák utáni időben csatlakozott a közösséghez, de a földi millennium eszméjét vallotta egy kisebb csoporttal együtt, és miután James White nyíltan írt e nézet bibliaellenes voltáról a Review-ben, az ún. Messenger (Hírnök) csoporthoz csatlakozott, akik keserű ellenzéssel viszonyultak a közösséghez és a White házaspárhoz. E. G. White látomásban is kapott ellenük szóló kijelentést.)

Idéz továbbá a tanulmány olyan kijelentéseket is – főként Uriah Smith-től – amelyek szerint a Szentlélek nem személy: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében keresztelkedünk meg. (Mát 28,19) Ezzel azt fejezzük ki, hogy hiszünk az egy igaz Isten létezésében, Fiának közbenjárásában, és a Szentlélek befolyásában... A Szentlélek Isten Lelke, és egyúttal Krisztus Lelke is. Ez az az isteni, titokzatos kisugárzás, amelyen keresztül hatalmas és mérhetetlen munkájukat végzik.” (18. 19. o.) A Szentlelket illetően azonban főként azzal az állítással találkozunk, hogy a Szentlélek az Atya és a Fiú Lelke, tehát nem különálló isteni személy.

Hivatkozik a tanulmány arra is, hogy az úttörők úgy vélekedtek, hogy a Szentháromság-tan Babilon téves tanításai közé tartozik: „A hamis szombattal együvé sorolhatjuk azokat az alapvető tévedéseket, amelyeket a protestánsok a katolikus egyházból hoztak magukkal, úgy, mint a meghintéses keresztiséget, a Szentháromságot, a holtak tudatos állapotát és a kárhózzottak örök szenvedését. A tömegek, amelyek elfogadták ezeket az alapvető tévedéseket kétségtelenül tudatlanságból tették, de el lehet-e vajon képzelni, hogy Krisztus egyháza magával fogja hordozni ezeket a tévedéseket egészen a világunkra zúduló ítéletek kitöltetéséig? Mi nem így véljük.” (Idézet James White-től, 9. o.)

A második tanulmány bibliai igéket sorakoztat fel nagyrészt kommentár nélkül, mindössze csak a szakaszcímek jelzik, hogy milyen következtetéseket von le a szerző az idézett igék alapján. Néhány ilyen cím: „Több bibliavers is beszél az Atya Istenről. Egy sem tesz említést a Fiú Istenről, vagy a Szentlélek Istenről; Egy olyan angyal (Mihály) vezette Izráelt a pusztában, akinek megadatott a hatalom, hogy Isten nevét használja; Amikor egy személy lelkéről beszélünk, az egyén belső lényét értjük alatta, a személy azon részét, amely különbözik a testtől.” (6, 8, 9-10. o.)

A továbbiakban azt ismerteti a második tanulmány – ugyancsak szemelvények formájában –, hogy mit mondott E. G. White a témáról. Itt is csak a szakaszcímek utalnak a szerző értelmezésére: „*A Szentlélek Krisztus maga, megdicsőült formájában; Az ember lelke különválasztható testétől.*” (16-17. o.)

Ezután megint csak az úttörőktől idéz a szerző, majd a jelenlegi adventista álláspontot mutatja be különböző szemelvények által. Ennek során liberális irányzathoz tartozó szerzőket is idéz. William G. Johnsson-t pl. a Review szerkesztőjét: „*Az adventista hitelvek az évek során megváltoztak a jelenvaló igazság hatására. Legmegdöbbentőbb talán a Jézus Krisztusról, Megváltónkról és Urunkról szóló tanítás. Sok úttörő, köztük James White, J.N. Andrews, Uriah Smith és J.H. Waggoner, mind ariánus, vagy fél-ariánus¹ nézetet képviselt – azaz hogy a Fiú az időnek egy pontján világunk teremtése előtt az Atyától származott. Hasonlóképpen a Szentháromság-hívő Istenkép, mely jelenleg hitelveink része, nem volt általánosan elfogadott a korai adventizmusban. Még napjainkban is vannak ellenzői*” (Adventist Review, 1994. január 6., 10-11. o.) Továbbá George Knight-ot, az Andrews Egyetem történelemprofesszorát: „*A hetednapos adventizmus alapítóinak nagy része ma nem csatlakozhatna egyházunkhoz, ha el kellene fogadniuk a felekezeti Hitelveket. Még pontosabban a legtöbben nem értenének egyet a második hitponttal, amely a Szentháromság tanát tárgyalja.*” (22, 23. o.)

Összegezve, a következőket vallja tehát a szóban forgó nemzetközi antitrinitárius irányzat:

1. A Szentháromság nem bibliai, hanem később megjelenő teológiai kifejezés, ezért, mint ilyen, elvetendő.
2. A Szentháromság-tan tartalmilag sem vállalható, „Babilon borához” tartozik.
3. Az adventista úttörők megreformált, egységes Szentíráshoz visszaigazított álláspontot vallottak a Szentháromság kérdésében a hagyományos és egyetemes keresztény felfogáshoz képest, amit azonban az utódok fokozatosan mindinkább elhagytak, végül pedig elvetettek. A Babilonhoz igazodás jegyében történt ez, hiszen az egyházként való elismerés legelső kritériuma a Szentháromság-hit a kereszténységen belül. (Lásd az ökumenikus hitvallást, az ún. bázisformulát, amely így hangzik: „*Az egyházak Világtanácsa egyházak közössége /fellowship/, amelyek az Úr Jézus Krisztust Istennek és Megváltónak vallják az Írások szerint, és ezért együtt törekszenek betölteni közös elhívásukat, az egy Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek dicsőségére.*”)
4. Az Atya az abszolút értelemben vett Isten a Szentháromságon belül, Jézus valamikor született és isteni hatalommal ruházott fel. Csak az Atya nevezhető megkülönböztetett módon örökkévalónak, noha az ő akaratából Jézusnak is teljes isteni tiszteletben kell részesülnie.
5. A Szentlélek nem különálló isteni személy, hanem az Atya és a Fiú Lelke, sőt egyesek szerint nem is személy, hanem az Atya és a Fiú „*kisugárzása, befolyása, hatóereje*”.

A kereszténységen belül ma a Jehova tanúi és az unitáriusok képviselnek antitrinitárius álláspontot. (Az unitáriusok a régebbiek, Jehova tanúit azért említjük az első helyen, mert ők erőteljesen propagálják nézeteiket, az unitáriusok pedig viszonylag kevesen vannak és alig hallatnak magukról.) Hozzájuk képest annyiban tér el a szóban forgó irányzat, hogy Krisztus istenségét vallják, de az Atyához képest egyfajta átszármaztatott istenséget tulajdonítanak neki. A Szentlélek különálló személy voltát viszont ugyanúgy tagadja ez az irányzat is, továbbá kárhuzatos tévelygésnek minősíti a Szentháromság-tant, mondván, hogy Isten helyes ismerete az üdvösség alapvető feltétele.

¹ Arius Szentháromság-tagadó, ezen belül Krisztus istenségét is tagadó tanító volt a IV. században (meghalt 336-ban), akinek a tanításából indult ki a korai egyház Szentháromság-vitáinak jó része a század második felében.

Az úttörők által lefektetett „alappillérek”,
vagy „régí útjelzők”

A szóban forgó irányzat, az adventmozgalomban közismert és gyakran emlegetett „alappillérek” közé kívánna sorolni az általa vallott antitrinitárius álláspontot. Ismételt hivatkozás történik ezzel kapcsolatban E.G. White bizonyítételeire, aki úgy szól az 1848-as ún. szombatkonferenciákról, hogy ott a Szentlélek vezetése mellett fektették le hitünk oszlopait a mozgalom úttörői, és hangsúlyozza, hogy ezekből az alapkövekből semmit sem szabad elmozdítani.

Egyik tanulmány sem sorolja fel azonban, hogy mely tanításokban jutottak egységre az úttörők az 1848-as szombatkonferenciákon, azaz, hogy mely itt rögzített tanításokra hivatkozott E.G. White a későbbiekben úgy, mint az advent mozgalom Szentlélek vezetése által lefektetett „alappilléreire”.

E hiányt pótolandó, közöljük e hittételek jegyzékét:

1. Jézus második eljövételének közelsége (időpont meghatározása nélkül)
2. A hetedik napi szombat érvényessége
3. A hármass angyali üzenet időszerűsége és hirdetendő volta
4. A szentély tana
5. Az emberi lélek nem halhatatlan

Általában ebben az öt pontban szokás tömören összefoglalni az 1848-ban lefektetett „hitünk oszlopait”. Részletesebb összegzés szerint így hangzik a felsorolás:

1. „Jézus közeli, személyes, premillénáris (1000 év előtti) eljövetele
2. Jézus szolgálatának két szakasza a mennyei szentélyben, amelynek a megtisztítása 1844-ben kezdődött
3. A hármass angyali üzenet hirdetésének kötelezettsége
4. A halhatatlanság feltételhez kötött, a halál álom nélküli alvás
5. A hét utolsó csapás időbeli elhelyezése a végső események sorában
6. A gonoszok végleges, teljes megsemmisítése a millennium után.
7. *Isten speciális természetfeletti megvilágosítást közölt E.G. White által.*” (RW. Schwarz: Light Bearers to the Remnant, Pacific Press 1979; 69. o.)

E.G. White is a hármass angyali üzenetben foglaltakat jelölte meg alappillérként, olyan hittételekként, amelyeknek a tekintetében Isten vezérelte teljes egységre úttörőinket az 1848-as szombatkonferenciákon: „Három fokozatot láttam: az első, második és harmadik angyal üzenetét. Kísérő angyalom így szólt: »Jaj annak, aki ezeken az üzeneteken a legcsekélyebb változást eszközölni merészel. Ezeknek az üzeneteknek a helyes megértése életkérdés.« ... Az üzeneteket szemlélve láttam azt is, hogy milyen drágán szerezte meg tapasztalatait Isten népe. Nagy küzdelmekbe és sok szenvedésbe kerültek ezek. Isten lépésről lépésre vezette gyermekeit, amíg végül szilárd, megingathatatlan alapzatra állította őket.” (Tapasztalatok és Látomások. Szilárd álláspont c. fejezetből; 150. o.)

Nem lehet a Szentháromság-kérdésre vonatkoztatni tehát E.G. White hitünk

alappilléreivel kapcsolatos kijelentéseit. Annál kevésbé, mivel a későbbiekben sem szólt – soha semmilyen formában – arról, hogy a Szentháromság kérdésben reformációs feladata lenne az advent mozgalomnak. Az úttörők által lefektetett alappillérek olyan fogalom, amely E.G. White bizonyágtételeiben fordul elő ismételen, ő azonban mindig csak az 1848-ban kitisztázott, biblikusan szilárdan megalapozott tanításokra alkalmazta ezt a kifejezést. A szóban forgó téma semmiképpen sem sorolható ezek közé.

A sola Scriptura elv és az úttörők írásai, nyilatkozatai

A sola Scriptura elv (Ésa 8,20; Ján 17,17; 2Tim 3,16-17; 2Pét 2,19-21) azt jelenti, hogy mindig a Szentírás az elsődleges forrás és az abszolút mérce. Pál apostol határozottan kijelenti, hogy „*apostol*”, sőt akár „*mennyből jövő angyal*” szava sem fogadható el ezzel szemben: „*De ha szinte mi, avagy mennyből való angyal hirdetne is néktek valamit azon kívül, amit néktek hirdettünk, legyen átok.*” (Gal 1,8)

Ilyen szempontból egyáltalán nem tekinthető perdöntőnek az, hogy mit hittek az advent mozgalom úttörői. Ha ezt tekintenénk mértékadónak, ha jobban támaszkodnánk a saját egyházi hagyományunkra, mint az Írásokra, akkor a nagy protestáns egyházak útját követnénk, akik reformátoraik álláspontjaihoz ragaszkodva végül szembekerültek az általuk formailag máig vallott, és éppen a nagy elődök által lefektetett „sola Scriptura” elvvel.

E. G. White – különleges próféta szolgálata folytán – nem sorolható be egyszerűen a többi úttörő közé, de természetesen az ő megnyilatkozásaira is érvényes, hogy a Szentírás a legfőbb mérce, és ez alá állítandók az ő kijelentései is. Esetében azonban senki sem tud tényleges eltérést, ellentmondást kimutatni az Írásokhoz képest. Ha akárcsak egyetlen, a Szentírással valóban ellentétes kitéltet találnánk írásaiban, nem tekinthetnénk őt Isten prófétájának.

Egyértelmű, hogy az advent mozgalom úttörői nem voltak tévedhetetlenek. Az 1848-as szombatkonferenciák idején azonban különleges isteni kegyelem vezérelte őket a Szentírás kutatásaiban, mert a lelkiületük, Isten előtti alázatuk és buzgó hitük alapot adott erre. Azoknak az eredményeknek a helyességét, amelyekre ekkor eljutottak, Isten az E. G. White által közölt kinyilatkoztatásokkal is megerősítette.

Így jellemzi az úttörők magatartását az 1848-as szombatkonferenciákon a szintén jelenlévő E. G. White: „Bates, Pierce, Hiram s a többiekkel együtt férjem is azok közé a buzgó, nemes és őszinte hívők közé tartozott, akik az 1844-es időpont lejártá után, mint rejtett kincset, úgy kutatták az igazságot. Aggódó lélekkel jöttünk össze s imádkoztunk, hogy hitben és tantételekben egységre jussunk. Tudtuk, hogy Krisztus oszthatatlan. Minden esetben egy-egy pontot vizsgáltunk meg. Tisztelettel vettük kezünkbe és nyitottuk fel a Szentírást. Gyakran böjtöltünk, hogy az igazságot jobban megérthessük. Ha egy pontot nem értettünk, komoly ima után megtárgyaltuk, s mindenki szabadon nyilvánította ki véleményét, majd ismét imában borultunk Isten színe elé, s komolyan könyörögtünk az egységért, hogy olyan egyek lehessünk, ahogyan Krisztus és az Atya egy. Gyakran sírva imádkoztunk. Órákat töltöttünk így. Gyakran az egész éjszakát a Szentírás komoly tanulmányozásával töltöttük, hogy megérthessük a jelen időnknek szóló igazságot. Több alkalommal Istennek Lelke nyugodott meg rajtam, nehéz szövegek tárultak fel Isten rendelte úton-módon, majd pedig helyreállt a teljes, tökéletes összhang. Mindannyiunk szíve-lelke egy volt.

A legkomolyabban törekedtünk arra, hogy a Szentírás üzenetét el ne ferdítsük – nem akartuk ugyanis, hogy az Írás alkalmazkodjék emberi véleményhez. Arra is törekedtünk, hogy amennyire lehet, csökkentsük a nézeteltéréseket – nem foglalkoztunk ugyanis a kevésbé fontos pontokkal, amelyekre nézve a vélemények eltértek. Minden egyes lélek legfőbb vágya volt, hogy a testvérek között olyan állapotot teremtsünk, amely megfelel Krisztus imájának, nevezetesen, hogy tanítványai egyek legyenek, amiképpen Ő és az Atya egy.

Néha egy-két testvér csökönyösen ellenállt az eléjük tárt meglátásnak, s utat engedtek feltörő érzelmeiknek, ám ha ez a lelkület mutatkozott, tanulmányunkat megszakítottuk, összejövetelünket elnapoltuk annak érdekében, hogy mindenkinek alkalma legyen imában elmélyülni, s így járulni Isten elé. Legyen alkalma egymagában tanulmányozni a nézeteltérést, a különbséget, miután mennyei világosságért esedezett. Barátságunkról biztosítva egymást oszlottunk el, hogy mielőbb ismét összejövünk az Írás további kutatására. Istennek ereje néhányszor feltűnően megnyugodott rajtunk, s amikor az igazság pontjai világosan feltárultak előttünk, együtt sírtunk és ujjongtunk. Szerettük Jézus Krisztust, szerettük egymást.” (Bizonyágtételek a prédikátoroknak 8-9. o.)

Az úttörők által 1848-ban egységesen elfogadott hittételeket ezért valóban biztos „útjelzőknek” tekinthetjük. Ez a bizonyosság azonban csak erre a különleges időszakra és az ekkor lefektetett hittételekre vonatkozatható, amint erre már az előzőkben is utaltunk.

E. G. White azáltal, hogy javasolta az úttörők írásainak újra kiadását, nem nyilvánította tévedhetetlen mércének írásaikat, hanem csupán azt szorgalmazta, hogy a közösség ne feledkezze el gyökereiről, a „filadelfiai” lelkiségről, amely az úttörőket jellemezte, és az általuk vallott, lefektetett alappillérekről.

A továbbiakban látni fogjuk, hogy antitrinitárius nézeteiket az advent mozgalomhoz való csatlakozásuk előtti időből hozták magukkal egyes úttörők. Távolról sem voltak egységesek nézeteik e témakört illetően. Az is nyilvánvaló lesz, hogy hogyan vezette Isten a közösséget abba az irányba, hogy ezeknek a nézeteknek a korrekciója megtörténjék, a biblikus álláspont kitisztuljon, és egyértelművé váljék az 1888-as minneapoliszi generál konferenciával, illetve E. G. White: Jézus élete (Desire of Ages) c. könyvének a megjelenésével (1898) bezárólag.

A Szentírás legfontosabb kijelentései a vitatott témát, illetve a konkrét kérdéseket illetően

1. A három különálló, egyenlőképpen isteni személyre vonatkozóan – akik azonban szeretetben, jellemben, célban tökéletesen egyek – a legfontosabb igei kijelentés Jézus ún. nagy misszióparancsa: *„Elmenvén azért, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.”* (Mát 28,19) Jézus itt néven nevezi a három isteni személyt. Mindhárom személynek *„neve”* van, ami a Biblia fogalomvilágában egyértelműen azt jelenti, hogy különálló, valóságos személyekről, személyiségekről van szó.

Jézus misszióparancsához hasonlóan egymás mellett említik a három isteni személyt az alábbi igék is:

„Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme, az Istennek szeretete, és a Szentléleknek közössége mindnyájatokkal.” (2Kor 13,13)

„János a hét gyülekezetnek, amely Ázsiában van: Kegyelem néktek és békesség attól, aki van, aki volt és aki eljövendő, és a hét lélektől, amely az ő királyiszéke előtt van, és a Jézus Krisztustól, aki a hű tanúbizonyság, a halottak közül az elsőszülött, és a föld királyainak fejedelme. Annak, aki minket szeretett, és megmosott bennünket a mi bűneinkből az ő vére által,” (Jel 1,4-5)

„És Jézus megkeresztelkedvén, azonnal kijött a vízből, és íme az egek megnyilatkoztak néki, és ő látta az Istennek Lelkét alájönni mintegy galambot, és őreá szállani. És íme egy égi hang ezt mondta: Ez amaz én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm.” (Mát 3,16-17)

Következetesen felsoroltatik, néven neveztetik tehát a három személy. Nem lenne értelme ennek, ha a Szentlélek csak az Atya és a Fiú Lelke, vagy éppen csak erő, befolyás lenne. Mindezek az igék kifejezik a tökéletes harmóniát, az azonos szándékot és együttes cselekvést is a három isteni személy között.

Általában csak 1Móz 1,26-tal kapcsolatban merül fel az a gondolat, hogy a többes szám az isteni személyekre utalhat. Hasonló többes számú formulával azonban más helyeken is találkozunk:

„Mondta az Úr Isten: Íme az ember olyanná lett, mint miközülünk egy, jót és gonoszt tudván.” (1Móz 3,22)

„Nosza szálljunk alá, és zavarjuk ott össze nyelvüket, hogy meg ne értsék egymás beszédét.” (1Móz 11,7)

„Hallottam az Úrnak szavát, aki ezt mondta: Kit küldjek el és ki megy el nekünk?” (Ésa 6,8)

Az Ószövetségben is van példa arra, hogy egymás mellett néven neveztetik a három személy:

„Minden szenvedésüket Ő is szenvedte, és orcájának Angyala megszabadította őket, szerelmében és kegyelmében váltotta Ő meg őket, fölvette és hordozta őket a régi idők minden napjaiban. Ők pedig engedetlenek voltak és megsomorították szentségének Lelkét, és ő

ellenségüké lett, hadakozott ellenük.” (Ésa 63,9. 10)

A monoteizmust erőteljesen hangsúlyozó bibliai ige, Izráel fő hitvallása így hangzik: *„Halld Izráel: az Úr, a mi Istenünk, egy Úr!”* (5Móz 6,4) Érdemes megjegyezni azt is, hogy itt nem a *jachid* héber szó szerepel, ami kizárólagos, numerikus (számszerű) értelemben vett egyet jelent, hanem az *echad* szó, aminél az *„egyedülálló, egyedi”* jelentésen van a hangsúly. 1Móz 2,24 tanúsítja, hogy két vagy több személy egységét is jelölheti ez a szó: *„Annakokáért elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját, és ragaszkodik feleségéhez: és lesznek egy [echad] testté.”*

2. Az Írás valóban szól arról, hogy Jézus *„minden teremtmény előtt született”* (Kol 1,15) továbbá, arról, hogy az *„Atya adta meg néki”*, hogy *„élete legyen önmagában”* (Ján 5,26), és az is igaz, hogy amikor együtt szól az Atyáról és a Fiúról, sokszor nevezi Istennek az Atyát Jézushoz képest (pl. Ján 20,17; stb.)

Emellett azonban azt is kijelenti az Írás, hogy Jézus *„örök időktől fogva felkenetett”* (Péld 8,23), továbbá, hogy a megváltás terve (és vele együtt értelemszerűen Krisztus áldozata is) *„örök időktől fogva”* elhatározott volt (Róm 16,25-26), félreérthetetlenül azonosítja Jézust *Jahve-val, az örök Vagyok-kal* (Ján 8,58; vö.: 2Móz 3,13-14), és egyáltalán nem habozik az *örök és örökkévaló* jelzőt kapcsolni Jézus nevéhez. Néhány példa:

*„Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk, és az uralom az ő vállán lesz, és hívják nevét: csodálatosnak, tanácsosnak, **erős Istennek, örökkévalóság atyjának, békesség fejedelmének!** Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége a Dávid trónján és királysága felett, hogy felemelje és megerősítse azt jogosság és igazság által mostantól mindörökké. A seregek Urának buzgó szerelme műveli ezt!”* (Ésa 9,6-7)

*„De te, Efratának Betleheme, bár kicsiny vagy a Júda ezrei között, belőled származik nékem aki uralkodó az Izráelen, akinek származása **eleitől fogva, öröktől fogva van.**”* (Mik 5,2)

*„Mert a törvény gyarló embereket rendel főpapokká, de a törvény után való esküvés beszéde **örök, tökéletes Fiút.**”* (Zsid 7,28)

*„Mennyivel inkább Krisztusnak a vére, aki **örökkévaló lélek** által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek, megtisztítja a ti lelkiismereteket a holt cselekedetektől, hogy szolgáljatok az élő Istennek.”* (Zsid 9,14; Megjegyzés: Nem a Szentlélekről van itt szó, tehát nem nagybetűvel írandó a lélek szó. Az eredeti szövegben nincsen nagy és kisbetű megkülönböztetés.)

Neveztetik Jézus *„nagy Istennek”* is, és *„mindenekfelett örökké áldandó Istennek”* is:

*„Várván ama boldog reménységet, és a **nagy Istennek** és megtartó Jézus Krisztusunknak dicsősége megjelenését.”* (Tit 2,13)

*„Akiké az atyák, és akik közül való test szerint a **Krisztus, aki mindeneknek felette örökké áldandó Isten.**”* (Róm 9,5)

Azt is mondja az Ige, hogy az Emberfiává lett Isten Fiában is *„az Istenség teljessége”* lakozott (Kol 2,9), továbbá, hogy ő *„Istennel egyenlő”* (Fil 2,6)

3. A Szentlelket valóban nem tudjuk testi alakban elképzelni, és a Szentírás sem szól ilyesmiről vele kapcsolatban. Tény, hogy a Szentírás számos helyen az *Atya és a Fiú Lelkének* mondja őt. Mindazonáltal egyértelműen **érzékeny, intelligens személyi tulajdonságokkal** rendelkezik az Írás szerint:

– *„akar”* (1Kor 12,11; Róm 8,26)

- „kimondhatatlan fohászkodásokkal” esedezik értünk (Róm 8,26)
- megszomorítható (Eféz 4,30)
- vigasztaló (Ján 14,16)
- hazudni lehet neki, illetve megcsalni (Csel 5,3-4)
- tanít, élvezérel minden igazságra (Ján 14,26; 16,13)
- megfedd bűn, igazság és ítélet tekintetében (Ján 16,8)

Ezenfelül „neve” van a Szentléleknek, Jézus Krisztus egyenrangú isteni személyként sorolta őt az Atya és a Fiú mellé nagy misszióparancsában (Mát 28,19), amint erre már az előzőkben is utaltunk.

Külön ki kell emelnünk egy igét a személyes tulajdonságok vonatkozásában: „*Mert kicsoda tudja az emberek közül az ember dolgait, hanemha az embernek lelke, amely őbenne van? Azonképpen az Isten dolgait sem ismeri senki, hanemha az Istennek Lelke.*” (1Kor 2,11) Eszerint a Szentlélek éppúgy „*tudja Isten minden dolgát*”, mint ahogy a mi emberi lelkünk „*tudja minden dolgunkat*”. Ennek az Igének a fényében gyakorlatilag lehetetlen nem elfogadni a Szentlélek személyességét, személy voltát.

Meg kell jegyeznünk itt – noha ebben a fejezetben még csak a legfontosabb bibliai tényeket akarjuk felsorakoztatni –, hogy **ellentmondás feszül az antitrinitárius irányzat Szentlélekre vonatkozó két állítása között**. Az egyik állítás szerint a Szentlélek az Atya és a Fiú Lelke, azaz nem önálló, külön személy. A másik állítás szerint viszont a Szentlélek nem is személy, hanem „*erő, kisugárzás, befolyás*”. Ha a Szentlélek az Atya és a Fiú Lelke, akkor nem lehet egyidejűleg személytelen, hiszen Isten nem személytelen. Isten Lelkét, az ember lelkéhez hasonlóan a személyiség hordozójának mondja az Ige. (Lásd a fent idézett igét.) Tehát **ha a Szentlélek az Atya és a Fiú lelke, akkor nem lehet személytelen, vagy fordítva, ha személytelen erő, vagy befolyás csupán, akkor nem lehet azonos az Atya és a Fiú Lelkével. Mert az egyik állításnál a személyesség a lényeg, a másikonál a személytelenség.**

Figyelemreméltó 1Kor 2,11 szövegösszefüggése (a megelőző 9, 10. vers) is, mely szerint: „*Amiket szem nem látott, fül nem hallott és embernek szíve meg se gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek. Nekünk azonban az Isten kijelentette az ő Lelke által: mert a Lélek mindeneket vizsgál, még Istennek mélységeit is.*” Eszerint a Szentlélek azért tud sok mindent kijelenteni nekünk az Atya és a Fiú – emberi értelemmel egyébként fel nem fogható – dolgaiból is, mert „*vizsgálja Isten mélységeit*”, tudja, érti Isten mélységes gondolatait. Miért „*vizsgálná, kutatná*” (*ereunao* ige az eredeti görög szövegben) a Szentlélek az Atya mélységes gondolatait, ha egyszerűen csak az Atya és a Fiú (különválni képes) Lelke volna? Az emberi lelkünk, amely bennünk van, minden további nélkül „*tudja minden dolgunkat*”. Isten Lelke viszont azon az alapon tudja Isten dolgait, mert „*vizsgálja, kutatja*” ezeket. Ez egyértelműen a Szentlélek különálló személy voltára utal.

Továbbá bizonyosság a Szentlélek személy volta mellett, hogy Jézus búcsúbeszédeiben (Ján 14-16. fejj.) ismételten személyre utaló névmással (*ekeinos*) szól Jézus a Szentlélekről, noha a görög *pneuma* szó maga, amelyet a Szentírás a Lélek jelölésére is használ egyébként semleges nemű.

Ugyancsak bizonyosság, hogy számos igében együtt szerepel a *Lélek* és az *erő*, vagy *hatalom* kifejezés. Ezeknek az igéknek nem lenne értelmük, ha a Szentlélek csupán csak személytelen erő vagy befolyás lenne. Pl.:

„*Jézus pedig megtért a Léleknek erejével Galileába, és híre ment néki az egész környéken.*” (Luk 4,14)

„Az én beszédem és az én prédikálásom nem emberi bölcsességnek hitető beszédében állott, hanem Léleknek és erőnek megmutatásában.” (1Kor 2,4)

Fel kell hívnunk a figyelmet arra is, hogy az ún. Szentháromság formulát jelentő 1Kor 13,14-ben a „Szentlélek közössége” kifejezés szerepel. A „közösség” szó mindenképpen interperszonális (személyközi), azaz személyek közötti kapcsolatra utal. Nem lenne alkalmazható, ha a Szentlélek csupán csak személytelen befolyás, kisugárzás vagy erő lenne.

A 139. Zsoltárban Dávid Jahve-hoz fordulva mondja: *„Hová menjek a te Lelked elől és a te orcád elől hova fussak? Ha a mennybe hágnak fel, ott vagy, ha a Seolba vetek ágyat, Te ott is jelen vagy.”* (7-8) Ezek szerint Isten Lelkének jelenléte Isten személyes jelenlétével egyenértékű. Ahol a te Lelked van, „Te” ott vagy, mondja Dávid. A személyesség bizonyossága ez az ige is.

E. G. White legfontosabb kijelentései

„Krisztusban eredeti, nem kölcsönzött, nem átszármazott [derived] élet van.” (JÉ/Desire of Ages 530. o.)

„Az Úr Jézus Krisztus az örökkévalóságtól fogva létezett, különálló személy, de mégis egy az Atyával.” (Review and Herald, 1906. ápr. 5.)

„Krisztus Isten, földi élete előtt is létező, önmagában létező [pre-existent and self-existent] Fia. Az ő előző létezéséről [of his pre-existence] szólva Krisztus visszavezeti gondolatainkat a meghatározhatatlan [dateless] korokig. Biztosít bennünket arról, hogy soha nem volt olyan idő, amikor ő ne lett volna szoros közösségben az örök Atyával.” (Signs of Times, 1900. aug. 29. Evangélizálás 615. o.)

„A Szentlélek az Istenség harmadik személye [Third Person of the Godhead].” (Special Testimonies Series A. No 10; 37. o.)

„A Szentléleknek személyisége [personality] van, egyébként nem tanúskodhatna a mi lelkünknek, illetve vele együtt arról, hogy Isten gyermekei vagyunk. [Utalás Róm 8,16-ra.] Továbbá isteni személy [divine person] kell hogy legyen, különben nem vizsgálhatná azokat a titkokat, amelyek mélyen elrejtve Isten gondolatában vannak. [Idézi itt 1Kor 2,11-et.]” (Evangélizálás 617. o.; Ennél az idézetnél azt is láthatjuk, hogy E. G. White váltófogalomként használja a személy/person és személyiség/personality fogalmakat.)

„A Szentlélek... aki éppúgy személy, mint ahogy Isten személy” (145. sz. kézirat, 1901. Evangélizálás 606. o.)

A fenti kijelentések egészen egyértelműek, E. G. White egyes kijelentéseit azonban nézeteik alátámasztásának értelmezik az antitrinitárius irányzat képviselői. A szövegösszefüggésből viszont minden esetben kitűnik, hogy bizonyágtételeiben semmiféle ellentmondás nincs a Szentlélek különálló személy voltát, valamint személyességét illetően.

Néhány példa:

Az Idők Jelei (Signs of Times) 1898. dec. 1-ei számában ezt írta E. G. White: „A Szentlélek adatott [a tanítványoknak] Jézus ígérete szerint, és mint a sebesen rohanó hatalmas szél szállt a tanítványokra, betöltve az egész házat. Teljességgel és hatalommal jött [It come with], mintha csak korszakokon át visszatartatott volna, most azonban kitöltetett az egyházra.” Természetes, hogy a semlegesnemű „it” névmással hivatkozik E. G. White itt a Szentlélekre, hiszen a „szél” jelképében jelent meg, és a „szélre” utal vissza az „it” személyes névmás.

Egy másik példa: „A Vigasztaló a Szentlélek – az Ő életének lelke [the soul of His life] egyháza hatékonyságának titka, a világ világossága és élete. Lelke által Krisztus megbékítő befolyást és hatalmat küld, hogy elvegye a bűnt.” (This Day With God, p. 257.) Emberfiaként Jézus állandóan a Szentlélekre támaszkodott. „Isten Lelke megnyugodott rajta” (Ésa 11,2), „felkente őt” (Ésa 61,1), hogy maradéktalanul igaz és szent életet tudjon élni, és Isten erejét, kegyelmét közvetíthesse az embereknek. Valóban a Szentlélek volt „Jézus életének lelke” földi, emberi életében.

„Krisztus nekik [tanítványainak] adja tulajdon lelkének leheletét, tulajdon

életének életét. [the breath of His own spirit, the life of His own life] *A Szentlélek teljes erő kifejtéssel munkálkodik a szívben és az elmében. Isten kegyelme megnöveli és megsokszorozza képességeiket, és az isteni természet minden tökéletessége segítségükre siet a lélekmentés munkájában.*” (JÉ/Desire of Ages, 827. o.) Jézus úgy adja a Szentlelket tanítványainak, mint „*az ő lelkének leheletét, az ő saját életének életét*”, egyrészt azért, mert földi életében Ő is a Szentlélek által győzött és tett mindent, és ugyanebben a hatalmas segítségben részesíti követőit is, másrészt pedig azért, mert a Szentlélek teljességgel őt képviseli, minden figyelmet öreá irányít. Így szólt erről Jézus búcsúbeszédeiben: „*De mikor eljön amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra. Mert nem ő magától szól, hanem azokat szólja, amiket hall, és a bekövetkezendőket megjelenti néktek. Engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz, és megjelenti néktek.*” (Ján 16,13-14)

A Szentlélekről szóló kijelentések azért tűnnek olykor úgy, mintha csak erőről, befolyásról lenne szó, mert mindig a Lélek munkáján van a hangsúly, nem pedig a személyén. A Szentlélek ugyanis jellegzetes módon mindig mintegy az Atya és a Fiú személye mögött marad: minden figyelmet Krisztusra irányít, Krisztus pedig az Atyára. Ezért szólt Jézus is úgy a Szentlélekről, mint akinek a munkája érzékelhető, a személye viszont megfoghatatlan számunkra. „*A szél fú, ahová akar, és annak zúgását hallod, de nem tudod honnan jön és hová megy. Így van mindenki, aki Lélektől született.*” (Ján 3,8)

Az isteni személyek különálló voltát, de ugyanakkor tökéletes egységét illetően E. G. White ilyen kifejezéseket használ:

- „*Örökkévaló mennyei fenségek*” (dignitaries)
- „*három legmagasabb hatalom a mennyben*”
- „*a mennyei trió három élő személye*” (There are three living personalities of the heavenly trio).

(145. sz. kézirat 1901; Special Testimonies B Series, No. 7.1905; 51, 62-63; Ministry of Healing/Nagy Orvos lábnymában 1905; 422. o. Idézi Evangélizálás, 614-617. o.)

E. G. White valóban nem használja ugyan a Trinity kifejezést, de a fenti kifejezések ezzel egyenértékűnek tekinthetők. A Szentíráshoz hasonlóan E.G. White felsorolja, egymás mellett néven nevezi a három személyt:

„Az Istenségben felbuzdult a szánalom az emberi nemzetség iránt, és az Atya, a Fiú és a Szentlélek odaszánták magukat a megváltási terv munkálására.” (Connelson Health, 222. o.)

„A három nagy hatalom, az Atya, a Fiú és a Szentlélek... fog együttműködni a menny engedelmes alattvalóival abban a törekvésükben, hogy új életet éljenek Krisztusban.” (Special Testimonies, Series B, No 7, 62-63. o; Evangélizálás, 615. o.)

E.G. White írásaiban tehát ugyanúgy találunk ún. Szentháromság-formulákat, mint a Szentírásban.

A Szentlélek személyének titkát illetően perdöntő jelentőségűek E.G. White alábbi kijelentései:

„Nem lényeges számunkra az, hogy pontosan meg tudjuk határozni kicsoda a Szentlélek. Krisztus azt mondja, hogy a Vigasztaló, »az igazság Lelke, aki az Atyától származik«. A Szentlelket illetően világosan kijelenti, hogy az embereket igazságra vezérlő munkájában »nem önmagától szól«. (Ján 15,26; 16,13) A Szentlélek természete titok. Emberek nem tudják megmagyarázni, mert Isten

nem nyilatkoztatta ki nekik. Összehozhatnak igerészeteket a maguk képzelgésével, és ráépíthetnek egy emberi konstrukciót, de ezeknek a nézeteknek az elfogadása nem erősíti az egyházat. Az emberi értelem számára túl mély titkokat illetően – hallgatni arany.” (AT. A Lélek adománya c. fejezetből)

Az emberi értelem elégtelensége Isten lénye megértését illetően

Egyes, úttörőktől idézett szemelvényekben ismételten megjelenik a „nem lehet így, mert értelemmel fel nem fogható” érv. R.I. Cotrelltől idézi például a vizsgált tanulmányfűzetben szereplő első tanulmány: „Soha nem éreztem késztetést arra, hogy olyasvalamit fogadjak el és magyarázgatassak, amely ellentétben áll minden értelemmel és ésszel, amit Istentől kaptam.” (37. o.)

Bármennyire is Istentől kaptuk az értelmünket, nem szorul bizonyításra, hogy felfogóképességünk nincs egy szinten Isten értelmével, figyelembe véve különösképpen is az emberi elme bűneset utáni megromlott állapotát, meggyengült képességeit.

Számos figyelmeztetést találunk a Bibliában az emberi értelem korlátaira vonatkozóan:

„Íme, ezek az ő utainak részei, de mily kicsiny rész az, amit meghallunk abból! Ám az ő hatalmának mennydörgését ki érthetné meg?” (Jób 26,14)

„Majd felelt az Úr Jóbnak a forgószelekből és mondta: Ki az, aki elhomályosítja az örök rendet tudatlan beszéddel? Nosza övezd fel, mint férfiú derekadat, én majd kérdezlek, te meg taníts engem! ... Jób pedig felelt az Úrnak, és mondta: Tudom, hogy te mindent megtehetsz, és senki téged el nem fordíthat attól, amit elgondoltál. Ki az – mondod – aki gáncsolja az örök rendet tudatlanul? Megvallom azért, hogy nem értettem, csodadolgok ezek nékem, és fel nem foghatom. Hallgass hát kérlek, én hadd beszéljek, én kérdezlek, te pedig taníts meg engem!” (Jób 38,1-3; 42,1-4)

„Óh Isten gazdagságának, bölcsességének és tudományának mélysége! Mely igen kikutathatatlanok az ő ítéletei s kinyomozhatatlanok az ő útjai! Mert kicsoda ismerte meg az Úr értelmét, vagy kicsoda volt néki tanácsosa? Avagy kicsoda adott előbb néki, hogy annak visszafizesse azt? Mert őtőle, őáltala és őreá nézve vannak mindenek. Övé a dicsőség mindörökké.” (Róm 11,33-36)

E. G. White óvása a Szentlélek lényének, természete titkainak emberi értelemmel való boncolgatásától – amelyet az előző fejezet végén idéztünk az *Apostolok Története* c. könyvből – alapvető jelentőségű.

Ugyancsak E. G. White írja: „Az ember véges értelme képtelen felfogni a végtelen Isten jellemét és tevékenységét. A legélesebb és legképzettebb elme előtt is titokba burkolózott a szent Lény... Szándékából megértünk annyit, amennyi javunkra válik. Ami ezen túl van, azzal kapcsolatban meg kell bízunk a Mindenható hatalmában, mindenek Atyjának és Uralkodójának szeretetében és bölcsességében. Isten Igéje, akárcsak szerzőjének jelleme, titokzatos dolgokat is foglal magában, amelyeket véges lények sohasem értenek meg teljesen... Isten elég bizonyítékot szolgáltatott a Szentírásban arra vonatkozóan, hogy meggyőződhesünk isteni eredetéről. Nem szabad kételkednünk az Igében azért, mert nem értjük meg Isten... minden titkát.

Ne tekintsük haszontalanoknak a Szentírás fenséges témákat leíró részeit. Szavának tekintélye miatt fogadjuk el mindazt, amit Isten jónak látott tudomásunkra hozni. **Néhol csak ténymegállapításokat olvasunk, minden magyarázat nélkül. Bár nem értjük, hogy miért és hogyan, bizonyosak lehetünk benne, hogy igazak, mert Isten állítja. A nehézség kizárólag az ember gondolkodásának korlátaiban rejlik...**

A kételkedő bölcselet művelői fegyvert kovácsolnak a Szentírás nehezen érthető részeiből, pedig ezek a részek pontosan az ellenkezőjét bizonyítják: a Biblia isteni ihletettségének határozott bizonyosságai. Ha az Írás nem tartalmazna olyan beszámolót Istenről, amelyet nehezen értünk meg, ha véges gondolkodásunk könnyedén felfogná az Úr nagyságát és fenségét, akkor a Biblia nem hordozná magában az isteni szerzőjére utaló bizonyítékokat. Az élénk tárt igazságok nagyszerűségének és titokzatosságának hitet kellene gerjesztenie Isten Igéje iránt. Az egyszerűen leírt igazságok annyira fenséges, olyan messzemenő, az emberi felfogást oly végtelenül meghaladó ismereteket ragadnak meg, hogy csak azért tudjuk azokat elfogadni, mert Isten kijelentései... Titkok, melyek túlszárnyalják a kutató elmét, tiszteletet keltenek az igazság őszinte keresőjében, aki minél többet kutat a Bibliában, annál inkább meggyőződik arról, hogy az Írás az élő Isten szava.” (BT. V. köt., A Biblia titkai ihletettségét bizonyítják c. fejezetből.)

„Az ember nem tudja kiismerni Istent kutatással. Senki se törekedjék vakmerő kézzel félrevonni a fátylat, mely eltakarja Isten dicsőségét... Isten könyörületét bizonyítja, hogy elrejtí hatalmát... Halandó ész nem hatolhat be titkaiba... Csak azt érthetjük meg belőle, amit Ő jónak látott kijelenteni nekünk. A józan észnek el kell ismernie a magánál felsőbbrendű tekintélyt. Szívünknek és értelmünknek meg kell hajolnia a nagy Vagyok előtt.” (BT. VIII. köt., 285. o.)

Amennyiben elfogadjuk az Írások ihletettségét, valamint E. G. White kijelentéseinek a mennyei eredetét, az eddigiekben idézett igék és bizonyágtételek visszatartanak attól, hogy Isten lénye titkairól emberi értelmezésekkel vitát nyissunk. Akkor megállunk annál, amit az Írás mond, és bizalommal várjuk azt az időt, amikor Isten országában majd szemtől szembe meglátjuk Őt, és „úgy fogjuk ismerni Őt, ahogy most Ő ismer minket” (Jel 22,4; 1Kor 13,12)

Nem baj az, ha nem tudjuk teljesen megmagyarázni, hogy miért szól a Biblia a Szentlélekről úgy is, mint Istennek „hét lelkéről”. (Jel 1,4; 4,5) Ez abba a kategóriába tartozik, hogy egyes helyeken csak puszta ténymegállapításokat találunk magyarázat nélkül, és ez azért van így, hogy tudjuk: sok magasabbrendű valóság létezik, amelyeket jelenlegi értelmünkkel, fogalmainkkal megérteni, sőt megközelíteni sem tudunk. Isten országában fognak csak feltárulni előttünk ezek a titkok. Ennek a ténynek értelmes alázatra kell készítenie bennünket.

Be kell érniünk azzal, hogy nem tudjuk megmagyarázni, hogy miképpen lehetséges az, hogy a Szentlélek az Atya és Fiú Lelke, de ugyanakkor különálló isteni személy is, akinek a testi lényéről vagy alakjáról viszont sehol nincs szó a Szentírásban. Megemlékezünk E. G. White előzőleg idézett egyértelmű kijelentéséről, miszerint „a Szentlélek természete titok”, és ezt a titkot illetően „hallgatni arany”.

E.G. White legerőteljesebb óvása az Istenség, ezen belül a Szentlélek természete titkának a feszegetését illetően, egy 1891-ből való levél, amelyet egy Chapman nevű testvérnek írt. Részleteket idézünk ebből a fontos bizonyágtételből:

„Ne érezzék úgy egyes testvérek, hogy erény lenne elkülönülniük, mivel minden kis jelentéktelen pontot nem látnak azonos megvilágításban. Olyan dolgokat illetően, amelyeknek a valóságban kis jelentőségük van, nem volna szabad összekülönbözni és vitatkozni. Olyan zavaró kérdéseknél időzni, amelyek nem életfontosságúak, azt a célt szolgálja, hogy elterelje a figyelmet azoktól az igazságoktól, amelyek a lélek üdvössége szempontjából valóban létfontosságúak...

Nézeteid, amelyeket két témára vonatkozóan említesz, nincsenek összhangban azzal a világossággal, amelyet Isten nekem adott. A Szentlélek természete titok, nincs világosan kinyilatkoztatva számunkra, soha nem leszel képes megmagyarázni másoknak, mert az Úr nem nyilatkoztatta ki neked. Összegyűjthetsz íráshelyeket, és felépítheted rájuk a magad elméletét, de ezeknek az igéknek az alkalmazása nem lesz korrekt. Előterjesztéssed, amelyekkel álláspontodat alátámasztod nem helyénvalóak. Némelyeket megnyerhetsz, hogy elfogadják

magyarázataidat, de nem fog ez a javukra szolgálni, sem ők a tiedre azért, hogy elfogadják nézeteidet...

Sok olyan titok van, amit nem törekszem megérteni, vagy megmagyarázni, mert túl magasak nekem és túl magasak neked is. Ezek közül egyes témákat illetően hallgatni arany. A kegyesség, az odaszánás a test és a lélek megszentelődése – ezek a mindannyiunk számára lényeges témák. »Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust.« (Ján 17,3-4)» (Manuscript 1107, Written to Brother Chapman from Petoskey, Michigan, June 11, 1891.)

Az idézett bizonyágtételek háttérén azt mondhatjuk: Lehetetlen dolog egyszerre, együtt vallani E.G. White írásainak ihletettségét, hivatkozni bizonyágtételeire, ugyanakkor az ő óvásai ellenére az Istenség, illetve a Szentlélek természetének titkait feszegetni, vitatni, holott ettől ő a lehető leghatározottabban eltanácsolt mindenkit.

Vannak azonban természetesen olyan összefüggések is, amelyeket nagyrészt megérthetünk. Megérthetjük pl. azt, hogy miért találunk ilyen kijelentést pl. E.G. White írásaiban: „*Krisztus, az Ige, Isten Egyszülötte egy volt az Atyával – természetében, jellemében és terveiben –, az egész világegyetemben ő volt az egyetlen lény, aki Isten minden tervével és szándékával azonosulni tudott.*” (A nagy küzdelem, 493. o.) Felmerülhet ugyanis az a kérdés, hogy miért nem említi itt a Szentlelket is. De úgyszintén feltehetünk ilyen kérdéseket is: Miért nem biztat a Szentírás sehohol sem arra, hogy közvetlenül a Szentlélekhez forduljunk imádságunkban, hogy Őt szólítsuk meg? A Szentlélek lényének titkával függ ez össze. A Szentlélek jellegzetes módon mindig mintegy az Atya és a Fiú személye mögött marad, amint erre már előzőleg is utaltunk. Nincs külön mondanivalója, minden figyelmet Krisztusra irányít, amint Jézus mondta búcsúbeszédei során: „*De mikor eljön amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra. Mert nem magától szól, hanem azokat szólja, amiket hall, és a bekövetkezendőket jelenti néktek. Engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz, és jelenti néktek.*” (Ján 16,13-14)

Éppen ezért a Bibliában váltófogalom pl. az is, hogy Krisztus, avagy a Szentlélek lakozik bennünk. Ha Isten Lelke van bennünk, akkor Krisztus lakozik bennünk, mert a Lélek teljességgel Krisztust képviseli bennünk. (Lásd: Róm 8,9-11; Eféz 3,16-17) A Biblia arra tanít, hogy Jézus nevében forduljunk az Atyához a Szentlélek által. Jézus által bátorságunk lehet az Atyához folyamodni, a Szentlélek pedig a lelkünkben biztat és győz meg arról, hogy Istent valóban Atyánknak szólíthatjuk. (Róm 8,15-16) Isten a szeretet, a tökéletes önzetlenség, egység, harmónia. Az Istenség személyei között nem létezik a ki a nagyobb kérdésnek még csak az árnyalata sem. Elsőbbség, főség csak a még több, még nagyobb szolgálat értelmében jöhet szóba velük kapcsolatban.

Megérthetjük azt is, és meg is kell értenünk, hogy a Szentlelket miért nem kérhetjük közvetlenül az Atyától, miért csak Krisztus által kaphatjuk meg. Ezt határozottan, következetesen mondja az Írás, hogy a Szentlelket Krisztus adja, hogy csak az ő közbenjárása nyomán nyerhetjük el, mint az ő leghatalmasabb, legcsodálatosabb ajándékát. Az Atya is „*Jézus nevében*” küldi nekünk. Ennek az a magyarázata, hogy Isten Lelke „*nem lakhat együtt a bűnnel*” (Zsolt 5,5), azaz nem egyezhet ki a bűnnel. Ezért csak a megigazulás nyomán, csak a bűnbocsánat által megtisztított szívbe költözik bele, mint egy megtisztított templomba. (Vö.: 1Móz 25,8) A Szentlélek a „*fiúság Lelkének*” is nevezetük. Ez szintén arra utal, hogy csak a Krisztus áldozata és közbenjárása által elnyert bűnbocsánat, megigazulás nyomán nyerhetjük el, az Istennel való megbékélés, a fiúvá visszafogadás zálogaként. Ezen az úton jöhet létre valódi szövetségi viszony Isten és ember között, amint az Ige mondja:

„Akiben ti is, minekutána hallottátok az igazságnak beszédét, üdvösségetek evangéliumát, amelyben hittetek is, megpecsételtettek az ígéretnak ama Szentlelkével, aki záloga a mi örökségünknek, Isten tulajdon népének megváltására, az Ő dicsőségének magasztalására.” (Eféz 1,13-14) „Minthogy

pedig fiak vagytok, kibocsátotta az Isten az ő Fiának Lelkét a ti szíveitekbe, ki ezt kiáltja: Abba, Atya! Azért nem vagy többé szolga, hanem fiú, ha pedig fiú, Istennek örököse is Krisztus által.” (Gal 4,6-7)

„Hintek reátok tiszta vizet, hogy megtisztuljatok, minden tisztátalanságotoktól és minden bálványaitoktól megtisztítalak titeket. És adok néktek új szívet, új lelket adok belétek, elveszem a kőszívet testetekből, és adok néktek hússzívet. És az én Lelkemet adom belétek, és azt cselekszem, hogy az én parancsolataimban járjatok, az én törvényeimet megőrizzitek és betöltsétek.” (Ezék 36,25-27)

„Az ünnep utolsó nagy napján pedig felállt Jézus és kiáltott, mondván: Ha valaki szomjúhozik, jöjjön énhozzám, és igyék. Aki hisz énbenem, amint az írás mondta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből. Ezt pedig mondta a Lélekről, amelyet veendőek voltak az őbenne hívők, mert még nem volt Szentlélek, mivelhogy Jézus még nem dicsőített meg.” (Ján 7,37-39)

„És én kérem az Atyát, és más vigasztalót ad néktek, hogy veletek maradjon mindörökké... Ama vigasztaló pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya” (Ján 14,16. 26/a)

Nem tudjuk megmagyarázni, összerakni viszont elménkben ezt a két állítást: Jézus az Atya „egyszülöttje”, aki „minden teremtmény előtt született” (Kol 1,15), akinek „az Atya megadta, hogy élete legyen önmagában, amint néki élete van önmagában” (Ján 5,26), ugyanakkor Jézust ismételten örökkévalónak, „az örökkévalóság atyjának” (Ésa 9,6) mondja az Írás, akinek „származása elejétől fogva, öröktől fogva van”. (Mik 5,2) Ez a kettős tény azonban világosan ott van az Írásban. Az az egyetlen helyes álláspont, ha – összhangban E. G. White idézett tanácsaival – nem értelmezzük, nem magyarázzuk ezeket, hanem elfogadjuk, hogy Isten országában fogunk mélyebb és teljes ismeretet nyerni Isten lényének a titkai felől. Egyébként a szóban forgó első tanulmányból is kiemelhetünk két olyan részletet, amelyek ezt az egészséges álláspontot képviselik.

„Ezért úgy tűnik, hogy Isten Fiának megjelenése egy olyan isteni mozzanat vagy folyamat – de nem teremtés – eredménye, amely csak a Mindentudó előtt ismeretes, és csak a Mindenható számára lehetséges.” (Uriah Smith; 17. o.; Looking unto Jesus, 10. o.)

„Krisztus valamikor Istentől származott... de ez olyan régen volt, az örökkévalóság napjaiban, hogy a véges elme számára ez gyakorlatilag kezdet nélkülinek tekinthető... Születésénél fogva ugyanazzal a természettel és ugyanazokkal a tulajdonságokkal bír, mint Isten.” (E.J. Waggoner, 30. o.; Christ and His Righteousness, 19, 22.)

E. G. White egyszerűen fogalmazott, de mély értelmű kijelentésével zárjuk le ezt a fejezetet: **„Oly tudatlanok vagyunk Isten felől, akár a kisgyermek, de kisgyermek módjára szerethetjük őt, és engedelmeskedhetünk neki. Ahelyett, hogy természetét és előjogait találgatnánk, engedelmeskedjünk inkább a szavának.”** (BT. VIII. köt. 279. o.)

Honnan származtak azok az antitrinitárius nézetek, amelyet egyes úttörők vallottak ?

Mint ismeretes az Észak-amerikai Miller mozgalom felekezeti közti mozgalom volt. Egy amerikai kutató (E.N. Dick) 174 fős millerita igehirdető listát állított össze. Kimutatta százalékosan, hogy milyen arányban képviseltek különböző felekezeteket. A metodista igehirdetők száma 44,3 %, a baptistáké 27%, a kongregacionalistáké 9%, a Christian Connexion-hoz tartozóké 8%, a presbiterianusoké 7%, az episzkopálisoké 7%, a holland reformáltaké 1,5%, a lutheránusoké 6% és az úgynevezett Barátoké (Friends) 6% volt.

Ezek közül a felekezetek közül erőteljesen antitrinitárius álláspontot vallott a *Christian Connexion*. A tőlük csatlakozott igehirdetők száma ugyan csak 8% volt, mint ezt az előbb láttuk, viszont a legfontosabb millerita vezetők közül többen ebből a közösségből jöttek. Mindenekelőtt *J.V. Himes* nevét kell említenünk, aki a mozgalom legfőbb szervezőjévé és motorjává vált Miller Vilmos mellett. Közülük való volt továbbá *Joseph Bates* és *James White* is.

Példaként idézzük Himes felekezete hitvallását ismertető nyilatkozatát: „[A Christian Connexion vallja, hogy] *egy élő és igaz Isten létezik, a mindenható Atya... hogy Krisztus az Isten Fia...és hogy a Szentlélek Isten ereje és energiája, Istennek az a szent befolyása, amelynek a munkálkodása által a bűnösök újjászületnek, megtérnek, meggyógyulnak, erényes, szent életre jutnak.*” (P.K. Conkin *American Originals: Homemade Varieties of Christianity*; Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1997 p. 363)

Azt is fontos számba venni, hogy milyen Szentháromság-értelmezés ellen hadakoztak az úttörők. Ezeket kigyűjthetjük a Tanulmányi bizottságnak átadott Beachy-tanulmányból is:

- a) Az első nézetre, amely az engesztelés művével kapcsolatos, J.H. Waggoner így hivatkozik: „*Ezek az írók a Szentháromság tanára alapoznak és azt feltételezik, hogy mivel Krisztus a Szentháromság második személye, így nem halhatott meg.*” (I.m. 4. o.)
- b) Egy másik nézet, amellyel vitatkoztak, azonosította egymással az Atyát és a Fiút. Joseph Bates így hivatkozik rá: „*Ami a Szentháromságot illeti én azzal zártam le a kérdést, hogy lehetetlenség számomra elhinni, hogy az Úr Jézus Krisztus, Aki az Atya Fia, egyúttal a mindenható Isten is, maga az Atya, Akivel Ő egy és ugyanaz a lény. Ezt mondtam apámnak: Ha meg tudsz győzni arról, hogy mi ketten egyek vagyunk abban az értelemben, hogy te az és apám vagy és én a te fiad, ugyanakkor, hogy én a te apád vagyok, és te az én fiam, akkor képes leszek elhinni a Szentháromságot.*” (I.m. 6. o.)
- c) Egy újabb zavaros értelmezésre, amely ismert volt környezetükben a Szentháromságot illetően Uriah Smith hivatkozik: „*A Szentháromságnak nevezett tan, amely azt állítja , hogy Istennek nincs formája és alakja; hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek, ez a három egy személy, nos, ez egy újabb tévedés.*” (I.m.17. o.)
- d) További téves értelmezés, amivel hadakoztak, miszerint három Istenről lenne szó. Erre a nézetre J. N. Loughborough így hivatkozik: „*Ha az Atya, a Fiú és a Szentlélek is Isten, akkor az már három Isten; mert háromszor egy az nem egy, hanem három*” (I.m. 28. o.)
- e) További értelmezési változat ellen tiltakozva írja J.S. Washburn: „*A Szentháromság tana egy kegyetlen pogány szörnyeteg...Sátán fogta ezt a háromfejű szörnyetegről alkotott pogány értelmezést, és arra irányuló törekvéseibe, hogy befeketítse az Istenséget... beleszótta a római vallásba e lehetetlen, képtelen találmányt.*” (I.m. 38. o.) J.N.

Loughborough alábbi sorai megmagyarázzák, hogy milyen pogány eredetű elképzelésre történt utalás az előzőleg idézett sorokban: „*Ahelyett, hogy a Szentírásra mutatnának a Szentháromság bizonyításához, a perzsák háromágú villájára irányítják figyelmünket, azt állítván, hogy »ezzel a Szentháromság gondolatát kívánták kifejezésre juttatni.*” (I.m. 28. o.)

(Megjegyzés: J.S. Washburn személyét egyébként nem sikerült azonosítani az SDA Encyklopedia-ban /Review and Herald kiadó, 1966./ csak egy bizonyos Harry Allen Washburn neve található, aki azonban nem számítható az úttörők közé, mert csak 1872-ben született).

Megállapíthatjuk, hogy ezeknek az úttörők által hangoztatott tiltakozásoknak egyike sem a biblikus Szentháromság-tanra vonatkozik, hanem a környezetükben jelenlévő téves értelmezésekre.

Ezenkívül elsősorban *Uriah Smith* vallott még olyan téves értelmezéseket, hogy Jézus „*nem ugyanúgy örök, mint Atyja*” (I.m. 17.o.), továbbá hogy a Szentlélek nem lehet személy, mivelhogy „*kiöntetik*”(Róm. 5. 5) illetve „*kitöltetik*” (Jóel 2,28). (*Uriah Smith: Review and Herald* 1897. márc. 23) Vezető személyiség lévén (a *Review and Herald* szerkesztője volt sokáig, továbbá a *Dániel és Jelenések könyve kinyilatkoztatásai* c. könyv szerzője) nézetei más személyekre is hatottak. Antitrinitárius nézeteit *Looking Unto Jesus* (1898) című könyvében fejtette ki a legrendszeresebben.

A kérdés fokozatos tisztázása az 1888-as mineapoliszi konferenciával és a Jézus élete című könyv (1898) megjelenésével bezárólag

Az 1888-as mineapoliszi konferencián – azzal együtt, hogy a középpontba került Krisztus megváltói műve – tisztázódott, hogy Jézus az Atyával azonos értelemben Isten az örökkévalóságtól fogva. Waggoner a konferencia nyomán kiadott *Christ and His Righteousness* (Krisztus és az Ő igazsága, Pacific Press, 1890) c. művében a következőket írta: „Az a tény hogy Krisztus az istenség része, Aki az összes isteni tulajdonságot birtokolja – minden tekintetben egyenlő lévén az Atyával, mint Teremtő és Törvényadó – az engesztelés művének lényegéhez tartozik... Krisztus meghalt, hogy minket Istenhez vezéreljen (1Pét 3,18), de ha csak egy »ióta« is hiányzott volna Istennel való egyenlőségéből, akkor nem vezérelhetett volna minket Hozzá.” (Idézi a Beachy tanulmány is, 44. o.)

Ugyanebben a művében írja Wagonner: „Néhány pillanatig szükséges, hogy elidőzzünk azon elmélet megvitatásán, amelyet sokan őszintén, és nem Krisztust tudatosan lekicsinylendő szándékkal képviselnek, ellenben álláspontjuk miatt gyakorlatilag tagadják Krisztus istenségét. Ezen elmélet szerint Krisztus teremtett lény, akit Isten jókedvéből magasztalt fel jelenlegi fenséges pozíciójába. E felfogás hirdetői minden bizonnyal kivétel nélkül híján vannak a Krisztus által valójában betöltött pozíció helyes ismeretének.” (I.m. 30. o.)

Jel. 3:14-re vonatkozóan ezt írta: „Ezt tévesen úgy értelmezik, hogy Krisztust tekintik az első teremtett lénynek-hogy Isten teremtői munkája Vele kezdődött. De ez a nézet ellentmondásban van azokkal az igékkel, amelyek kijelentik, hogy maga Krisztus teremtett mindeneket... A »kezdet«-nek fordított szó, az eredetiben »arché«, »fejet«, »fejedelmet« is jelent...Így tehát az a kijelentés, miszerint Ő az Isten teremtésének kezdete, vagy feje azt jelenti... amint Ő maga is mondja. »Én vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég.« (Jel 21,6; 22,13). Ő az a forrás, amelytől mindenek származnak.” (I.m. 30. o.)

Jelentős lépés volt S.T. Spear: *The Bible Doctrine of the Trinity/A szentháromságról szóló bibliai tanítás* (1892) c. művének megjelenése is, amely szintén sok tévedést helyreigazított. Mindenekelőtt azt tisztázta, hogy a bibliai szentháromságtan nem egyenlő egyfajta monoteizmussal ellentétes triteizmussal.

Ellen G. White soha nem ingadozó következetes kijelentéseiről már szóltunk. Ezek 1888 előtt is egyértelműek voltak. Ezt írta például 1869-ben: „Krisztus egyenlő az Istennel.” (BT. II. kötet 200. o.) Később 1878-ban, a *Review and Herald*-ban (augusztus 8.): „Krisztus örökkévaló Fiu”. További kijelentés 1887-ből „Krisztus az Atyával együtt az örökkévalóságtól fogva létezik” (*Review and Herald* július 5). Az 1898-ban publikált *Jézus élete* (*Desire of Ages*) című könyv pedig befejezte a folyamatot azokkal az egyértelmű és határozott kijelentésekkel, amelyek közül egyeseket már idéztünk az *E.G. White legfontosabb kijelentései* című fejezetben. Ugyanebben a könyvben hasonlóképpen egyértelmű kijelentéseket tett a Szentlélekre vonatkozóan is. E mű 669-671-ik oldalán hosszasan szól a Szentlélekről, következetesen a *He* személyes névmást alkalmazza vele kapcsolatban, és ezt írja: „Csak az istenség harmadik személyének (*Third Person of the Godhead*) hatalmas erejével tudunk ellenállni a bűnnek és azt legyőzni. A Szentlélek nem korlátozott erővel jön el hozzánk, hanem isteni hatalmának, erejének a teljességével.” (671. o.)

E.G. White határozott megvilágításai a *Jézus élete* című könyvében – azok számára, akikben ez a kérdés eddig még nem tisztázódott – egészen megrázóak voltak. Az ismert későbbi szerző, az ekkor még fiatal *M.L. Andreasen* azt írja, hogy egyesek annyira eltérőnek találták E. G. White kijelentéseit a korábbi felfogáshoz képest, hogy kétségeik támadtak: valóban ő

írt-e le egyes kifejezéseket, mondatokat. Ezért Andreasen 1902-ben leutazott E. G White-hoz Kaliforniába, hogy saját maga utánajárjon ezeknek a dolognak. Magával vitt egy sereg kiírt idézetet, mert látni akarta, hogy ugyanúgy vannak-e ezek E. G White eredeti kézírásában. Ellen White készséggel megmutatta Andreasen testvérnek az eredeti kéziratlapokat. *„Biztos voltam abban – írja Andreasen – hogy Ellen White soha nem írhatta le ezeket a szavakat, hogy »Krisztusban eredeti, nem kölcsönzött, nem átszarmaztatott élet volt«, de pontosan úgy találtam a kézírásban is, amint a nyomtatásban volt. Ez volt a helyzet a többi kijelentéssel is. Ellenőrzésemnek az lett az eredménye, hogy a kérdéses részletek valójában Ellen White saját kijelentései voltak.”*(The Spirit of Prophecy 1948)

Ellen White egyértelmű kijelentéseit egyesek elfogadták, úgy, mint egy ihletett tanbeli korrekciót az egyház számára. Mások – akik nem akartak szembesülni azzal, hogy oly sok éven keresztül tévedésben voltak – továbbra is fenntartották és ismételték régi érveiket. E. G. White bizonyágtételei azonban ráirányították a figyelmet a korábban figyelembe nem vett bibliai kijelentésekre és némelyek ellenkezése, dacára visszafordíthatatlan fordulatot idéztek elő.

Mi sem bizonyítja a változás valóságát jobban, mint hogy F.M. Wilcox így kezdte az adventista hittételek összefoglalását a *Review and Herald* folyóiratban, 1913-ban: *„A hetednapi adventisták hisznek: 1.) az isteni háromságban (Trinity). Ez a háromság magában foglalja az örök Atyát...az Úr Jézus Krisztust...és a Szentlelket, az istenség harmadik személyét(Third Person of the Godhead).”* (Október 13-ai számában)

A Szentháromság fogalma tehát még E. G White életében belefoglaltatott az adventista hitvallásba. Ez ellen ő egyáltalán nem tiltakozott, hiszen éppen az ő kijelentései fejezték be a tisztázódás folyamatát és szilárdították meg a biblikus álláspontot.

Mindazonáltal nem csitulnak el még teljesen a vitatások, Jézus viszonya az Atyához még az 1919-es Bibliakonferenciának is az egyik fő témája volt. Érdemi ellenkezés azonban többé már nem jelent meg a trinitárius állásponttal szemben, általános elfogadásra talált a biblikus álláspont. Amikor 1931-ben megjelent egy 22 pontos hitvallás a SDA Yearbook-ban (Wilcox állította össze) már egészen természetes volt a *Trinity* (Háromság, Szentháromság) – kifejezés, semmilyen ellenhang nem szólalt meg vele szemben.

Az úgynevezett Szentháromságtan a klasszikus keresztény hitvallásokban – Egyetérthetünk vagy szemben kell állnunk ezekkel?

Ismernünk kell ezeket a szövegeket, hogy megítélhessük eltérnek-e a Szentírástól vagy sem, továbbá hogy ne keverjük össze semmiképpen sem az egyháztörténelem során megjelent téves értelmezésekkel, köztük például azokkal, amelyekkel az adventmozgalom úttörői is találkoztak amerikai protestáns környezetükben.

A Szentháromság kérdésével két negyedik századi úgynevezett egyetemes hitvallás foglalkozik bővebben, a *Nicea-i*, vagy *Nicea-Konstantinápoly-i Hitvallás* és az *Athanasius-i Hitvallás*. Idézzük egymás után a témánk szempontjából lényeges részt belőlük:

„Hiszek az egy Istenben, a mindenható Atyában, a menny és föld, minden látható és láthatatlan Teremtőjében, és az egy Úr Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, Aki az Atyától született minden idő előtt... Született nem teremtetett, egylényegű az Atyával, s általa lett minden... És a Szentlélekben, aki Úr és megelevenít, aki az Atyától és a Fiútól jön, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk, aki a próféták által szólt.”

„Az egyetemes keresztény hit pedig ez: az egy Istent a háromságban, a háromságot pedig az egységben tiszteljük; s ne keverjük össze a személyeket, se a lényeket szét ne válasszuk. Más személy ugyanis az Atya, más a Fiú, más a Szentlélek: de egy az Atya, a Fiú és a Szentlélek istensége, egyenlő a dicsőségük, egyformán örök a fenségük... Mert amiképpen a keresztény igazság arra készlet, hogy mindegyik személyt külön-külön Istennek s Úrnak valljuk, ugyanúgy az egyetemes keresztény hit nem engedi, hogy három Istenről vagy Úrról beszéljünk... Ebben a háromságban pedig nincs elsőbb és későbbi, nincs nagyobb és kisebb, hanem mind a három személy egyformán örökkévaló és egymással egyenlő: s ezért – ahogy előbb már mondtuk – a háromságot minden esetben az egységben, az egységet pedig a háromságban kell tisztelniük.” (Konkordia Könyv, Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1957. 10, 12-13. o.)

Ezek a hitvallások abban az évszázadban keletkeztek, amikor a kereszténység nagy megromlása éppen elkezdődött, mindazonáltal az idézett kijelentésekben még nem találunk kivétlenül, bibliaelleneset. (A Nicea-Konstantinápoly-i Hitvallásnál az utolsó kis részlet eshet kifogás alá, amely a Szentlélekről ezt mondja: *„Akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk, dicsőítünk.”* A Szentlelket nem kell külön megszólítanunk az Írás szerint, és ilyen szempontból egyes keresztény énekek is csak költői szöveggként fogadhatóak el. Érdemi hiba azonban sem a szóban forgó hitvallás szövegében, sem az említett énekekben nincs, hiszen az isteni személyek egyek, jellemükben és munkájukban egyaránt, tehát ha bármelyiket imádjuk és dicsőítjük, az valójában szétválaszthatatlanul vonatkozik az Istenségre.)

Amikor az a kérdés merül fel, hogy az advent mozgalom vagy közösség vallja-e a Szentháromságot, akkor mindig ezek a klasszikus hitvallások a mérce. Igaz, hogy maga a kifejezés nem bibliai. Magyar nyelvünkben a Szentháromság kifejezés katolikus ízű (angolul szimplán csak Trinity), és ez zavaró lehet. Nem kötelező ezt a kifejezést használni. Tartalmi szempontból azonban érdemi kifogást nem emelhetünk. Továbbá annyira bevett a Szentháromság kifejezés, hogy nem lehet kikerülni egészen a használatát. Nincs okunk itt ellentétet deklarálni (kinyilvánítani, kihirdetni), mivel tartalmi probléma nincs. Nem szabad viszont megalkuvónak lennünk abban a sok-sok egyéb és további kérdésben, amelyekben a mai kereszténység egyértelműen bibliaellenes álláspontot képvisel.

Véggövetkeztetések és összegező megjegyzések a tanulmány egészére vonatkozóan

Nem vitatjuk azt, hogy jó szándékú testvéreink megfelelő információk hiányában úgy gondolhatták, hogy az utóbbi évtizedben megjelent antitrinitárius irányzat jótékony és kívánatos reformációt szorgalmazna a közösségben. Ezért is tartottuk fontosnak e Tanulmányi Bizottsági anyag közzétételét, hogy mindenki teljes rálátással győződhessen meg a szóban forgó irányzat helytelen voltáról.

Az előzőkben elvégeztük a lényegi értékelés és elemzés munkáját. Nagyon sok mindent tehetnénk még szóvá ezenkívül, ahol a tanulmányok nyilvánvalóan téves álláspontot képviselnek részletkérdésekben is. Ettől azonban eltekintünk, mivel ezeknek az egyenkénti kimutatása nagyon megnövelné ennek a tanulmányanyagnak a terjedelmét. Úgy gondoljuk, hogy a fő kérdéseket megvilágítottuk, és ez elégséges a tisztánlátáshoz.

Annyi átfogó észrevételt teszünk még csupán a két lefordított tanulmánnyal kapcsolatban, hogy a **spekulatív, emberi értelemre támaszkodó megközelítés mindkét vizsgált tanulmány esetében számos ponton kiütközik. Továbbá megtalálható a hasonló téves irányzatoknál is mindig szembevetendő jellegzetesség, ami a következő: Főként csak a vallott és középpontba állított nézettel megegyező igéket és bizonyágtételeket idézik, más alapvető és fontos kijelentések viszont kimaradnak, olykor még úgy sem jelennek meg, hogy cáfolni igyekeznének őket. A biztos utánajárás és a teljes információ benyomását keltik tehát az ilyen tanulmányok, mert pontosan dokumentált, bőséges anyagot közölnek, a valóságban azonban mégis célzatos szelektálásról (válogatásról) és legfőképpen pedig sajátos beállításról van szó.**

Még egy utolsó megjegyzés az első tanulmányban található, két liberális adventista teológustól (*W.G. Johnson, G. Knight*) származó nyilatkozatra vonatkozóan. Ők úgy próbálják beállítani, hogy az adventista teológia „fejlődött” a Szentháromság kérdésben és ezzel azt akarják alátámasztani, hogy még más kérdésekben is hasonló „fejlődésre” van szükség az úttörők korához, felfogásaihoz képest. Ez azonban valótlan beállítás. Nem „fejlődés” történt, hanem biblikus korrekció az úttörők korábbi közösségeiből származó, és gyanútlanul, problémátlanul átvett eszmékhez képest. Az úttörők által lefektetett, előzőleg felsorolt alappillérek tökéletesen biblikusak voltak, a Szentlélek vezette el ezekre az igazságokra elődeinket. Ezeken nemcsak hogy nem kell, de nem is szabad változást eszközölni, ezekben nem kell „fejlődnie” a közösségnek. E legfőbb alapokon kívül azonban néhány kérdés tisztázása még a továbbiakra maradt 1848-ban: a szombatkezdés időpontja, a kereszteny mértékletesség bibliai kívánalmai, és a Szentháromság-kérdés is. Úgyszintén a későbbiekben, az 1888-as mineapoliszi konferencián történt a hit általi megigazulás bibliai tanításának a teljes kifejtése és középpontba állítása is.

Azt mondhatjuk tehát, hogy az 1848-tól 1988-ig terjedő időszakban bontakozott ki teljes egészében az adventmozgalomban a biblikus tanítások reformációja. Ezt követően azonban nem maradt ki semmi, és feledésbe sem merült semmi, ami magukat a tantételeket illeti. A gyakorlat tekintetében viszont nagyon is reformációra van szükség. A szóban forgó antitrinitárius irányzathoz hasonló téves mozgalmak viszont erről az olyannyira időszerű és életfontosságú megújulásról és reformációról terelik el a figyelmet.